

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ

ГЛАСНИК

година II
септембар
2014

часопис за теорију и праксу филателије
e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com
цена: 350 динара

8

САДРЖАЈ

Уводник	3
Хроника	4
Организација П.Т. службе у Црној Гори 1870 – 1915 [8] – <i>Милош Јакић</i>	5
Поштанске марке и политика националне заступљености [3] - <i>доц. др Вида Зеи</i>	9
Провизорне дописнице Србије 1903/04 – <i>Миодраг Вуковић</i>	12
Саобраћајне карте Србије 1873-1876 - <i>Ричард М. Стивенс</i> <i>Serbia Post Cards of 1873-1876 - Richard M. Stevens</i>	19
Срби у Француској у току I Светског рата [3] – <i>Жером Бургиња</i>	31
Недовољно познати српски обрасци – карте за ратне заробљенике - <i>проф. др Милан Радовановић</i>	39
Преписка ратних заробљеника и интернираних лица из Србије, посредством Међународног комитета Црвеног крста [5] – <i>Војислав Беговић</i>	45
Ћирилична заробљеничка карта - <i>проф. др Милан Радовановић</i>	52

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ ГЛАСНИК

Часопис за теорију и праксу филателије

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови редакције, тако да не сносимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

Право коришћења: Чланци објављени у "Филателистчком гласнику" могу се даље објављивати искључиво уз сагласност аутора. Делови чланака могу се објављивати уз обавезно навођење потпуне референце и уз поштовање ауторских права аутора и издавача.

Излази четири пута годишње:
март, јун, септембар и децембар

Издавач и одговорни уредник: **Владимир Милић**

Сарадници: **Војислав Беговић, Зоран Бошковић, Жером Бургиња, Миодраг Вуковић, Херман Диц, Вида Зеи, Милан Радовановић, Ричард Стивенс и Мирко Царан**

Лектор: **Јулка Симовић**

Дизајн и графичка обрада: **Владимир Милић**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Штампарија: **Instant system, Црнотравска 66, Београд**

Тираж: **100**

На задњој корици:

Први светски рат. Италијанска патриотска карта (штампана у Фиренци) са симболичким приказом "рањене" Србије, коју је немачки савезник Аустрија окупирала на почетку Првог светског рата

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656.835.91.(497.11)

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ гласник : часопис за теорију и праксу филателије / одговорни уредник Владимир Милић. – Год. 2, бр. 8 (септембар 2014)- . – Београд : Владимир Милић, 2013-. -21 cm
Тромесечно

ISSN 2334-7147 = Филателистички гласник (Београд. 2013)
COBISS.SR-ID 196133132

Journal Philately Theory and Practice

Articles in this issue of "Filatelisticki glasnik" do not necessarily reflect the opinion of the Editorial

Articles in this journal, unless otherwise stated, may be reproduced with authors permission only.

Published four times a year:

March, June, September and December

Publisher and Editor:

Vladimir Milic

Contributors:

Vojislav Begovic, Zoran Boskovic, Jérôme Bourguignat, Miodrag Vukovic, Hermann Dietz, Vida Zei, Milan Radovanovic, Rischard Stevens and Mirko Caran

Lecturer: **Julka Simovic**

Design: **Vladimir Milic**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Printed by: **Instant system, Belgrade**

Circulation: **100**

Price: **6 EUR + postage**

Image on the back cover: Italian (produced in Firenze / Florence) WWI patriotic card showing symbols of the 'pierced' Serbia, which German ally Austria occupied at the start of World War I.

I ISSN 2334-7147

Уводник

Победници и побеђени заједно, пригодним комеморацијама, обележавају стогодишњицу од почетка Великог рата. Да ли би истом логиком могла да прође међународна филателистичка изложба поштанског материјала из преписке војника, заробљеника и грађана Централних сила, а и војника, заробљеника и грађана Алијансе у Великом рату. Једни поред других, филателистички. Наравно, тако нешто није записано у Европским филателистичким агендама, па се неће ни догодити. Што се нас тиче, та документа остају "Неми сведоци" (наслов књиге проф. др Милана Радовановића) страдања српског народа као меморабили(ј)е Првог светског рата. У приватним архивама потомака и збиркама колекционара сачувана је преписка српских ратника, заробљеника, избеглица, ђака и обичних људи - страдалника Великог рата. Писма, карте, фотографије показују се блиским људима који знају величину страдања у рату, који никога није поштедео. Њихово јавно приказивање, некако успут, на парче, у мноштву других архивалија, постоји на многим изложбама које се на тему Великог рата у последње време организују у Србији не може бити замена за филателистичку изложбу поштанско-историјских докумената 1914-1918. За такву изложбу морао би да постоји шири друштвени интерес.

Стогодишњицу почетка Првог светског рата британски и белгијски филателисти обележили су дебатов и изложбом филателистичких докумената и другог материјала Великог рата (на 200 витрина), у белгијском граду Ипр, од 11. до 14. јула. Вредно је поменути и место на коме су уприличени ови догађаји - здање The Cloth Hall, симбол средњовековног белгијског просперитета, тешко оштећено у пожару изазваном артиљеријском ватром 22. новембра 1914. До краја рата срушен је и катедрални звоник који датира из 1201. године. Обнова овог изузетног културног споменика почела је 1928, а завршена 1967. године. Сама изложба "Први светски рат у северној Европи" одржана је у "Het Vleeshuis", у здању месарске тржнице из 13. века смешеном преко пута Cloth Hall. Овим поводом Студијска група за поштанску историју најавила је књигу о пошти током Великог рата на енглеском језику.

Пре двадесет пет година, 29. маја 1989. године, у Софији је формално основана Европска филателистичка федерација (FEPA). Међу присутним представницима 20 земаља оснивача и три филателистичке федерације (FIP, FIAF, FIAP) био је и Савез филателиста Југославије. Четврт века касније, FEPA окупља 43 европске и медитеранске земаље. На Конгресу у Лугану, 13. септембра 2014, свечано је обележена 25-годишњица оснивања Европске филателистичке федерације.

Уредник

Хроника

У току прошле године „Филателистички гласник“ покренуо је пред надлежним Министарством унутрашње и спољне трговине иницијативу да се неколико годишњица обележе пригодним и редовним издањима марака у 2014. години, са посебним освртом на обележавање стогодишњице од почетка Великог рата. Одлична комуникација са поменутиим министарством и уважавање упућених предлога, имали су за последицу да се у Програму издавања марака за 2014. годину нађе и та велика годишњица. Пошта „Србија“ је, у складу са тим програмом, објавила свој програм са наведеним датумом изласка, бројем марака и формом шалтерског табака. Четири марке у серији, планиране за 24. јун 2014. На први поглед, није било сумње да ће управо то издање бити кичма свих издања у 2014. и без лажне скромности, словити за најважније издање у овој години. Огромно разочарење је наступило у моменту када су јавности представљене четири марке, које ни по чему немају везу са 1914. годином и почетком Великог рата. Представљени су догађаји који су непосредно повезани са 1915. и 1916. годином. Да ли је потребно понављати који су то кључни догађаји из те 1914. године? Чак и најлошији основац би знао да наведе четири главна догађаја из те године:

- Атентат у Сарајеву
- Ултиматум Аустроугарске Краљевини Србији путем телеграма
- Церска битка, прва победа савезника у Великом рату
- Колубарска битка, највећа и најзначајнија битка у српској историји

Разочарање није постојало једино код Поште „Србија“ и РЈ „Србијамарка“, који су ову срамоту покушали да одбране наводним консултовањем са еминентним културним и историјским установама у Србији. Министарство нема ингеренције над дефинисањем теме пригодног издања, тему одређује „Србијамарка“. Да ли је оваква тема одабрана намерно или случајно, остаје да се дискутује. У сваком случају, нанета је штета и пропуштена сјајна прилика да се великанима Великог рата из 1914. на овај начин одужимо. У међувремену, Министарство је дефинисало нове теме за редовне марке у 2014. (које још увек стрпљиво чекамо), где ће између осталих бити Војвода Радомир Путник, Војвода Живојин Мишић и хероина Милунка Савић.

Истовремено, након другог покушаја, прихваћена је Гласникова иницијатива да се обележи 100 година од рођења патријарха Павла, у оквиру ванредног пригодног издања. Поново је ургирано код надлежног Министарства, јер у комуникацији са Поштом „Србија“ није било разумевања за обележавање те годишњице, уз опаску да би тај догађај требало оставити по страни. Уреднику овог часописа није познато да је сличан коментар од стране Поште био упућен када се обележавало сто година од рођења Мајке Терезе, 2010. године...

Организација П.Т. службе
у Црној Гори 1870 – 1915 [8]

Милош Јакић, инспектор, Цетиње

Упутничка радња с Америком 1. октобра 1911. Овлашћење војних телеграфа Ракића Куле, Затријебач, Крушево, Трепча и Поља за унутр. телегр. службу. Правилник за возњу дилижанским колима Подгорица – Колашин 15. јуна 1911. донет "на основу чл. 11 о Кр. Влади". Јавна говорница Даниловград 6. децембра 1911. Правилник за возњу дилижанским колима Бар – Улцињ 5. јануара 1912. Отварање т. станица: Бијело Поље 29. септембра, Тузи и Беране 3. октобра, Рожај и Пећ 5. октобра, Плав и Гусиње 9. октобра, Ђаковица 28. октобра, Плевље 8. новембра, Медова 17. новембра 1912. Друга телегр. линија Цетиње – Котор 16. октобра 1912.

На крају 1912. г. саопштио је Биро светског пошт. савеза из Берна да "Савез броји 138 држава, колонија и протектората, чија површина износи 116.310.884 км² на којој станује 1.279.176.548 становника". У Скадру је отворен црногорски телеграф 11. априла 1913.

Кр. Цр. Министарство Унутрашњих Дела — Поштанско-Телеграфско Одељење —		Вриједност 2 паре
Мјесец _____ 191__ год	ТЕЛЕГРАМ — Télégramme	Отправљен у _____ дан _____ сат _____ мин. _____ подне
Службена подаци	_____ _____ _____	Часовница
_____ од _____ N-о _____ класа _____ бр. ријечи _____ датум _____, сат _____ минут _____ подне		_____

Факсимил заглавља телеграфског бланкета из 1907. г.

Facsimile of header telegraph form

Министар унутрашњих дела изјавио је писмом од 22. априла 1913. своју благодарност и признање п.т.т. особљу "на ревносноме и корисноме раду за све вријеме мобилизације и ратовања и (на) исправноме и брзоме одржавању саобраћаја уопште ове највеће културне заједнице на земљи".

Маршал Двора такође писмом од 5. августа 1913. саопштава п.т. одељењу "да је Краљ-Господар у највећем степену задовољан од ревносног рада п.т.т. чиновника који су њиховим патриотским тешким

радом много допринијели да су се ратне операције могле успјешно водити".

КРАЉ. ЦР. МИНИСТАРСТВО ВОЈНО
Управа војних телеграфа

ТЕЛЕГРАМ — Télégramme

Мјесец <u>2</u> 191 <u>5</u> год.	<u>Изапратио у Нову Биљу</u>		Отправљен у <u>12</u> сат <u>30</u> мин <u>45</u> сек
Службени подаци	<u>Чаквица</u>		Телеграфиста <u>104</u>
<u>661533</u>	<u>Чаквица</u>		
<u>Чаквица</u> од <u>Чаквица</u> N-го <u>773</u> класа <u>1</u> број ријечи <u>30</u> датум <u>2</u> сат <u>30</u> минут <u>45</u> сек			
<u>Господину из Јагњара у федерацији витешких</u> <u>и савезних друштва из области Цетинје</u> <u>Овај је писмо одговарајуће на писмо из</u> <u>Цетинја јер ће бити обављено.</u> <u>Овом пројектом изашао је</u> <u>по наређењу</u> <u>и Министар</u>			
Потпис и стан пошиљачев.			
(Вој. телеграф N-го 4.)			

1915. Факсимил војног телеграфског бланкета са садржајем телеграфске поруке послате из Цетиња у Чајниче

1915. Facsimile military telegraph form with the content of telegraph message sent from Cetinje to Cajnice

Најзад 1. новембра 1915 лично Краљ-врховни командант црногорске војске одговорио је на једну молбу п.т. чиновника за материјално побољшање овим ријечима: - држим да ниједне моје двије витешке чете нијесу се мука намучиле као што сте ви, ревносна моја дјецо п.т.т. чиновници-...

Од 1. априла 1911. до 25 новембра 1915. штампан је "Службени Лист" орган п.т. одељења на Цетињу, месечно. Пројектован је и нови Закон о пошти телеграфу и телефону, којим се хтело реорганизовати п.т. службу на најмодернији начин ради чега су 1912. набављени из Немачке и инсталирани нови Сименсови телегр. апарати система Клопфер.

... Женске су ступиле у п.т.т. службу 1913. и 1914. године.

Напор који је учинило п.т.т. особље да надокнади недостатак школског средњег и вишег образовања стручним радом и усавршавањем заслужује посебну пажњу и признње. Уз примерну савесност, тачност и

брзину тај напор је и највише допринио високом угледу п.т. чиновника и у црногорском народу, јер у свега један или два случаја п.т. службеници су били осуђени, и то на мању казну за кривично дело.

[illegible]

Meђusobna poverljivost i porodična prisnost, ljubav i samodisciplina, odlikovale su ih sve, bez izuzetka. Stoga je p.t.t. struci data puna vaznost, koju je ona stvarno i imala za citav progres Crne Gore pri kraju prošloga (XIX) i početkom ovoga stoleћа (XX).

Ранг п.т.т. звања одговарао је рангу звања најважнијих грана државне службе: управне, војне, судске и просветне, ако није био и већи, као нпр. над рангом учитеља, па и племенских капетана у напредовању и припадностима. Са положаја у п.т. струци долазило се до високих положаја других струка: обласног управитеља, претседника Округног суда, члана Гл. Контроле, па и бригадира у војсци. Исто тако, на чело црногорске Поштанске управе постављани су: Војвода – тридесетгодишњи министар, сенатор са Сен-Сирском академијом, министри на расположењу, маршал Двора и дипломате на страни, у чему се најбоље огледа уважање п.т.т. струке. Међутим, управитељи, а особито заступници начелника п.т. одељења, из реда п.т. чиновника дали су највише од себе.

Нарочито последња двојица: први директор Цетињске Дирекције по ослобођењу и први црногорац на челу Поштанске штедионице Кр. С.Х.С.

ДОДАТАК 10. БР. „ГЛАС ЦРНОГОРЦА“

Поштански распоред

Аутомобили (свакодневно)

Х.

Цетиње	—	Ријена	—	Подгорица	—	Даниловград	—	Никшић
Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак
8 сати изјутра	930	945	1115	1130	1230	245	3	6

ИХ.

Никшић	—	Даниловград	—	Подгорица	—	Ријена	—	Цетиње
Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак
730 изјутра	1015	1030	1130	1230	1330	330	415	530

ИХХ.

Цетиње	—	Његуши	—	КОТОР	—	Његуши	—	Цетиње
Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак	Долазак	Полазак
8 сати изјутра	930	945	11	130	330	345	545	

Пловидба параброда „Барског Друштва“ по Скадарском језеру

Х.

Ријека—Вир (свакодневно)

ПОЛАЗАК	САТ	ДОЛАЗАК	САТ
РИЈЕКА	11	ВИР	1240
ВИР	1	РИЈЕКА	240

ИХ.

Вир—Плавница—Скадар (свакодневно)

ПОЛАЗАК	САТ	ДОЛАЗАК	САТ
ВИР	140	ПЛАВНИЦА	240
СКАДАР	930	ПЛАВНИЦА	12

Железница

Вир—Бар и обратно (свакодневно)

ПОЛАЗАК	САТ	ДОЛАЗАК	САТ
ВИР	135	БАР	450
БАР	910	ВИР	12

Дилижанса

Х.

Бар—Улцињ и обратно (свакодневно)

ПОЛАЗАК	САТ	ДОЛАЗАК	САТ
БАР	8 изјутра	УЛЦИЊ	1230
УЛЦИЊ	11 пр. подне	БАР	830

ИХ.

Подгорица—Колашин и обратно (сваки други дан)

ПОЛАЗАК	САТ	ДОЛАЗАК	САТ
Подгорица	5 изјутра	Л. Ријека	12 на подне
Л. Ријека	1 пр. подне	Колашин	7 на "
Колашин	5 изјутра	Л. Ријека	11 пр. "
Л. Ријека	12 на подне	Подгорица	7 на "
Подгорица	8 изјутра	Л. Ријека	3 на подне
Л. Ријека	7 изјутра сутра дан	Колашин	2 "
Колашин	9 изјутра	Л. Ријека	3 "
Л. Ријека	7 изјутра сутра дан	Подгорица	3 "

Пријенос поштоношама

ПОЛАЗАК	ДОЛАЗАК
ИЗ	УЛЦИЊ
ДАН	ДАН
САТ	САТ
Никшић	Грхово
Грхово	Никшић
Грхово	Велиње
Велиње	Грхово
Никшић	Шаник
Шаник	Никшић
Шаник	Жабљак
Жабљак	Шаник
Шаник	Боан
Боан	Шаник
Никшић	Андријевица
Андријевица	Никшић

П. т. број 3212. Из Административног Одјека Поштанско-Телеграфског Одјељења Министарства Унутрашњих Дјела — 1. марта 1912., на Цетињу.

"Глас Црногорца" 1912/10, "Поштански распоред"

1912. Schedule of transport of mail

FAKES FORGERIES EXPERTS

Доц. др Вида Зеи

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ И ПОЛИТИКА НАЦИОНАЛНЕ ЗАСТУПЉЕНОСТИ [3]

Наступајући културни процеси као нови имају алтернативни или опозициони однос према владајућој култури. Они су сложени за праћење, јер је владајући поредак, како каже Вилијамс, присвојио дефиницију друштвеног стављајући у њу целокупан друштвени и културни процес (1988, 124-125) дефинисањем и мењањем дефиниције и друштвеног карактера културних процеса.

Нови појавни облици и алтернативе могу бити редефинисани као опозициони, или њихови елементи могу бити прикључени доминантним (владајућим).

Дакле, владајући поредак дефинише веродостојност марака као националних-државних симбола тако што или забрањује настајуће марке као незаконите творевине опозиције или их прихвата као симболе нације, ако је потребно. Као резултат, многе марке које су се појавиле као политички, културни, национални документи отпора током протеклих ратова, револуција, или политичких и друштвених промена, као подривање ауторитета државе или противљење војној окупацији укључене су у актуелне каталоге поштанских марака. На пример, марке издате између 1945 и 1947 од стране Пољског корпуса у Италији, или бројне нелегитимне логорске марке ратних заробљеника, издате без државне сагласности чији мотиви дан-данас сведоче о јаким националистичким осећањима у прошлости (Сухадолник 1991, 16).

Слично томе, покрет Солидарност у Пољској штампао је марке са својим логом (1980), које су поништаване од стране поштанских власти у општој антисовјетској атмосфери. Мада нису биле званично признате, прихваћене су од стране Пољака, као сопствени симболи отпора, (Сухадолник 1991, 16).

Вилијамс (1988, 30) примећује да је свест у пракси готово увек различита од званичне свести и то није само ствар релативне слободе или контроле. Због тога што је свест друштвена, заправо жива, она никада не може бити потпуно дефинисана или артикулисана од стране владајућег поретка. Тако, конвенције о аутентичности, које лансира државна бирократија, креирају и поштански универзум који ретко одговара реалности (Барбато 1991, 4). На пример, троје младих италијанских архитеката 1991. године дизајнирали су своје приватне марке, да испитају још једну културну употребу поштанских марака, као сатиру и својеврсну критику огромних количина бескорисних марака које славе лажне догађаје који немају значење за људе чији су проблеми (боље речено

потребе), другачији од оних које званична "Poste Italiane" истиче (Барбато 1991, 4). Према њима, прави догађаји који би били обележени на поштанским маркама били би случајеви из италијанског друштвеног живота (тј, крађе аутомобила, тешкоће да се пронађе бебиситерка), политички догађаји (тј. протести против Заливског рата, ниских плата), и разне друге верске и културне епизоде у Италији.

Поступак аутоматске забране (издања) обезбедио је још једну прилику за исмејавање државне контроле над својим комуникационим простором, када су нелегалне марке којима се протестује против Заливског рата - као солидарност са италијанским војницима у Заливу забрањене.

Током Другог светског рата, према Алберту Болафију, фалсификоване марке су "умарширале у непријатељску територију као средство политичке, идеолошке, и економске пропаганде". Један такав познат случај је италијанска поштанска марка редовног издања из 1942 са профилем Хитлера и Мусолинија и паролем: "Два народа, један рат". Међутим, како каже Болафи, фалсификоване марке издате од стране савезника биле су сличне осим израза Хитлера, који је изгледао суморно, и Мусолинија, који је деловао изненађено: први мајстор, други укорени ученик. Мото на марки је промењен у "Два народа, један Фирер" (Болафи 1991, 38-39).

У актуелном каталогу поштанских марака Републике Словеније као прва Словеначка поштанска марка приказан је, такође, у извесном смислу нелегално сужањ који кида ланце ропства (Веригари, одомаћен назив за ово издање), према нацрту који је израдио словеначки сликар Иван Вавпотич 1918, када је краткотрајна држава Словенаца, Хрвата и Срба (СХС) настала након пораза Аустро-Угарске монархије. Ова држава постојала је само један месец и остала међународно непризната, да би се придружила Краљевини Србији и постала Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца 1. децембра 1918. Сужањ који кида ланце преноси атмосферу револта уграђеног у националним осећањима. Ова моћна слика произилази из реалних животних искустава, заједничких људских неприлика, и стоји изнад било које одређене нације, класе, времена или простора. Иако је ово искуство је опште, ипак је приказано као посебно словеначко: сужањ стоји изнад Триглава, симбол словеначког, док је као модел човека који кида ланце послужио словеначки гимнастичар Стане Дерганц, (Каталог поштанских марака, 1995, 7). Име нелегитимне државе је написано латиницом и ћирилицом, наглашавајући предвиђен суживот и равноправност три народа који су претходно живели у деловима Аустро-Угарске монархије.

Превод са енглеског језика и опрема чланка редакцији.

Марке овог издања нису могле бити поштански регуларно употребљене, нити су регистроване у каталозима Гибонс, Сасоне и другим. Доживеле су девет издања.

Издање пољског покрета Солидарност (Solidarność) из 1980. године

(наставиће се)

Миодраг Р. Вуковић

ПРОВИЗОРНЕ ЗАТВОРЕНЕ ДОПИСНИЦЕ СРБИЈЕ 1903/04

PROVISIONAL ISSUES OF SERBIAN LETTER CARDS 1903/04

By M. R. Vuković

This article deals with provisional letter cards issues following assassination of Serbian king Alexander and queen Draga in May 1903. Compared to "Katalog Celina" from year 2000, it introduces some remarkable typical errors that were not registered previously. In addition, introductory part of the article (in Serbian only) deals with printing plates and the way they were prepared.

Needless to say, none of this would be possible without thorough research carried out by Dr Richard M. Stevens and his willingness to share results of his efforts with me to the benefit of all collectors.

Овај, четврти по реду у серији од пет текстова о затвореним дописницама Краљевине Србије бави се провизорним издањима емитованим након убиства краља Александра и краљице Драге маја 1903. У поређењу са „Каталогом целина“ из 2000. године, ова поправљена и допуњена каталогизација уводи поједине нове, раније нерегистроване, типичне грешке и наставља реконструкцију штампарских плоча (табака) и идентификацију начина њихове припреме. Први пут је утврђено и да су поједини примерци са двоструким претиском доспели у регуларан саобраћај.

Карте бр. 13 и 14 специфичне су по томе што се код њих два штампања, или две фазе једног штампања, разликују међу собом не по картону, боји или елементима слога, већ по начину на који су формиране штампарске плоче. Наиме, шеснаест идентификованих варијетета јасно се раздваја у две групе према карактеристичном начину припремања плоче и извођења штампе.

Прву групу чини по дванаест варијетета (три плоче са по четири позиције) који показују истоветне карактеристике у слогу предње стране затворене дописне карте. То недвомислено доказује да су за штампање овог дела тиража за обе карте коришћени исти слогови штампарске плоче, у којима су, након завршеног штампања једне вредности, само замењени вредносна ознака и натпис на полеђини. Односно, да је код ових карата примењен исти начин формирања плоче као код карата бр. 7 и 8.

Другу групу чини по четири варијетета карата од 5 и 10 пара, с тим што се варијетети слога карте од 5 пара разликују од варијетат карте од 10

пара. Другим речима, за штампање затворених дописница из ове групе примењен је „класичан“ начин формирања плоче – за сваку вредност биле су припремљене посебне штампарске плоче. То би могло да сугерише да карте од 5 и 10 пара ове групе нису штампане истовремено.

Слика 1: ЗДК бр. 12F употребљена као немачка фелдпост карта (из збирке Р.М. Стивенса)

Интересантно је напоменути да су након повлачења српске војске 1915. окупационе трупе заплениле извесне количине целина Србије и потом их, вероватно као ратне сувенире, користиле за своју преписку. Међу њима се нашла и неемитована затворена дописна карта бр. 12F, од које се један примерак налазио у збирци Р.М. Стивенса.

Као и код претходних издања, и код ових су битна побољшања обраде у највећој мери резултат сарадње др Р. М. Стивенса који је налазе својих дугогодишњих студија целина Србије несебично уступио на добробит свих колекционара.

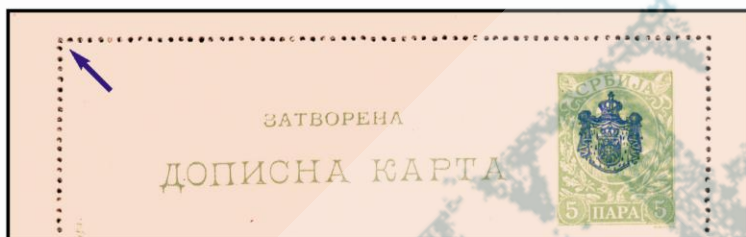
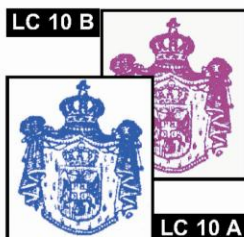

прстен - III штампа

ОГЛАС

Купујем редовну марку Србије
Прстен столоват из 2010. – III штампање
(гладак, кредаст папир, сјајна гума Michel 379 v)
у табакју.

контакт телефон: 062 40 70 40
контакт email: vladimir.milich@gmail.com

1903. 25 Jun (8 July). Provisional issue. Letter cards printed in Paris but not emitted; imprinted stamp with the bust of murdered King Aleksandar Obrenovic V in new design. Engraving by J. Mouchon. Comb perforation with right angled corners. Printed in typography in Paris on light pink card stock. Dimensions of folded letter cards 130x80 mm. Overprinted in typography in the State Printery in Belgrade with Coat-of-Arms in blue and blue violet (**5 ПАРА**), or green color (**10 ПАРА**).

	Overprint:	A blue		B violet	
10) 5 ПАРА , yellow green / overprint blue or violet		5	15	7	20
a) Error " избушено? " instead of " избушено? "		20	50	25	60
b) Error " вквира " instead of " оквира "		20	50	25	60
11) 10 ПАРА , red / overprint green to black green				10	10
a) Error " избушено? " instead of " избушено? "				30	30

So far, 16 different plate positions are known of both LC # 10 and LC #11. Having in mind place of printing and LC's format it is probable that printing plate consisted of 16 subjects. Varieties 10a, 10b and 11a appear on one position each (i.e. 6.25% each).

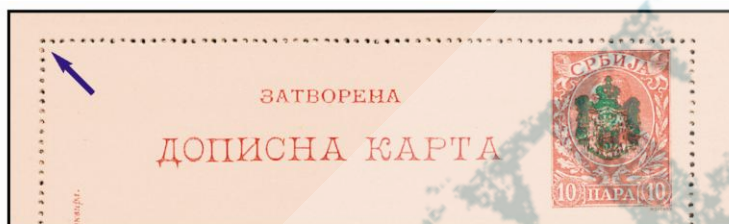
Misplaced overprints frequently occur. Both LC's exist with overprint on the rear, with double overprint or without overprint. The 5 para LC exists with triple overprint. Most of these come from printers waste sold at auction in 1911. However, *10 para LC with double overprint is known postally used in Belgrade. Value: subject to negotiation.*

Irregular perforation also exist, but less frequently than with LCs # 3, 4 and 5.

WARNING: CTO cancellations frequently occur on 1893 issue. The most common CTO's are Cyrillic "БЕОГРАД САБА" and bilingual "БЕОГРАД - BELGRADE". The latter comes also with added posting hours, and with or without hatched fields above and below the date. Single circle CDS "БЕОГРАД" and "БЕОГРАД-БЕРЗА" were frequently used on LCs 3, 4 and 5, as well as on the LCs #5 and 7. With LC #13, the most common is "МИТРОВИЦА-MITROVITZA". LCs are also known as sent for philatelic purposes.

Considerable part of CTOs were applied long after the LC, and even CDS itself, was withdrawn from use. Such favour cancellations can be dated after two big sales of postal stationery that was withdrawn from circulation.

1903. 25. јун (8. јул). Помоћно издање. Неemitовано издање са ликом убијеног краља Александра Обреновића V у новом нацрту прештампано државним грбом у плавој или љубичастој (5 пара) и зеленој боји (10 пара); штампано у Паризу; гравура Ж. Мушона (J. Mouchon). Чешљасто зупчање са оштрим угловима, картон светло ружичаст. Прештампа у књиготиску Државне штампарије у Београду на светлоружичастом картону. Димензије савијене карте 130x80 mm.

Претисак:		А плав		В љубичаст	
10)	5 пара, жуто зелена / претисак плав или љубичаст	5	15	7	20
а)	Са грешком „избушеног“ уместо „избушеног“	20	50	25	60
б)	Са грешком „оквира“ уместо „оквира“	20	50	25	60
11)	10 пара, red / overprint green to black-green			10	10
а)	Са грешком „избушеног“ уместо „избушеног“			30	30

Идентификовано је по 16 позиција код обе карте. Имајући у виду место штампе и димензије карата, вероватно је постојала по једна штампарска плоча са 16 позиција. Грешке 10а, 10б и 11а јављају се на по једној позицији, односно учествују са по 6,25%.

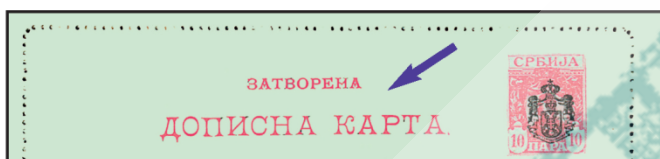

Чест је померени претисак. Обе постоје без претиска, са претиском на полеђини и двоструким (5 и 10 пара) или троструким (само 5 пара) претиском. Већином потичу из макулатуре продате 1911. на аукцији. Карта од 10 пара са двоструким претиском је позната и исправно поштански употребљена. Цена љубитељска, по договору.

Познате су и грешке у зупчању, али се ређе срећу него код карата 3, 4 и 5.

УПОЗОРЕЊЕ: Услужни и накнадни жигови чести су код издања из 1893. Најчешћи су ћирилични БЕОГРАД-САВА и двојезични БЕОГРАД-BELGRADE, са и без времена пријема. Једнокружни „БЕОГРАД“ и „БЕОГРАД - БЕРЗА“ се најчешће налазе на картама 3, 4 и 5, као и код бр. 5 и 7. Код провизорија су по правилу на карти бр. 13, а карактеристичан је жиг „МИТРОВИЦА-МИТROVITZA“. Честе су и као слане из филателистичких побуда, нарочито карте од 5 пара. Значајан део је накнадно жигосан, често и жиговима који су већ били повучени из употребе.

1904. 25 May (7 Jun). Provisional issue for national traffic. LC from 1902 (# 9, - header and inscriptions in red) and 1901 (# 8 - header and inscriptions in black) overprinted in typography with smaller Coat-of-Arms in black color.

Card stock:

A - light gray

B - greenish gray

12) 10 ПАРА, red to pale red (overprinted # 9)	15	30	15	30
a) Error "избушвноѡ"	30	50	30	50
b) Error "избушеноѡ"	30	50	30	50
c) Vertical inscription without period	25	45	25	45
d) Error "Отвари" instead of "Отвара"	30	50	30	50
12 F) 10 ПАРА, red / black	125	?	100	?
a) Misprint „избушвноѡ“	200	?	175	?
b) Misprint „избушеноѡ“	200	?	175	?
c) Verical inscription without period	175	?	150	?

According to E. Derocco, small quantities of LC 12F were overprinted by mistake. It was not released, but sold at auction in 1911, together with leftovers and printers waste.

1904. 19 Aug. (1 Sept.). Provisional issue. Newly printed LC 10 and 11, but *indicia* with Coat-of-Arms in red (5 ПАРА) or black (10 ПАРА) instead of the bust of murdered king Alexander Obrenovic V. Size: 140 x 87 mm; comb perforation with rounded corners. Bicolor typography by the State Printery on pale yellow card stock.

	*	●	☐
13) 5 ПАРА, yellowish green/red	6	4	15
a) Error "избушвноѡ" instead of „избушеноѡ“	20	12	50
b) Error "избушеноѡ" instead of „избушеноѡ“	20	12	50
c) Vertical Inscription without period	15	12	40
14) 10 ПАРА, red /black	12	10	15
a) Error "избушвноѡ" instead of „избушеноѡ“	35	25	40
b) Error "избушеноѡ" instead of „избушеноѡ“	35	25	40

Distance between first header line and imprinted stamp varies from 27,5 to 28,5 mm.

For both LCs 16 positions have been identified, forming two distinct groups: one with 12 and another with 4 positions. In the first group typeset varieties on the front side of the card are the same with both LCs, while in the second group each card has its own specific varieties.

This indicates two printings, first of which was carried out in the same manner as for LCs 7 and 8: same typeset was used for both card (front sides only). Errors a and b belong to this printing. For second printing a separate plate of four subjects was assembled for each LC. Error 13c belongs to second printing. Each variety appears on only one position (i.e. 6,26%)

All provisional issues of letter cards were valid until consumption.

1904. 25. мај (7. јуни). Помоћно издање затворених дописних карата за међумесни саобраћај; затворене дописне карте издања из 1902. (бр. 9 - текст у боји) и 1901. (бр. 8 - текст црн) са претиском мањег државног грба у црној боји; књиготисак Државне штампарије у Београду.

картићон: А - светлосив В - зеленкаст

12) 10 ПАРА , црвена (издање из 1902.)	15	30	15	30
а) са грешком у напмени „избушвиног“	30	50	30	50
б) са грешком у напмени „избушеног“	30	50	30	50
с) са грешком „Отвари“ уместо „Отвара“	25	45	25	45
д) Вертикална напомена без завршне тачке	30	50	30	50
12 F) 10 ПАРА , црвена/црна (издање из 1901.)	125	?	100	?
а) са грешком у напмени „избушвиног“	200	?	175	?
б) са грешком у напмени „избушеног“	200	?	175	?
с) без тачке иза вертикалне напомене	175	?	150	?

По Дероку, картића 12 F претиснута је грешком и није пуштена у промет.

1904. 19. август (1. септембар). Помоћно издање; вредносна ознака без медаљона са краљевим ликом; на празном пољу уштампан државни грб Србије у црвеној (5 пара) или црној (10 ПАРА) боји; књиготисак на бледо жутом картону; димензије 140 x 87 mm; зупчање чешљасто са заобљеним спојем.

	*	●	☐
13) 5 ПАРА , жутозелена/црвена	6	4	15
а) са грешком у напмени „избушвиног“	20	12	50
б) са грешком у напмени „избушеног“	20	12	50
с) Вертикална напомена без завршне тачке	15	12	40
14) 10 ПАРА , црвена/црна	12	10	15
а) са грешком у напмени „избушвиног“	35	25	40
б) са грешком у напмени „избушеног“	35	25	40

Растојање првог реда натписа од вредносне ознаке варира од 27,5 до 28,5 мм.

Идентификовано је по 16 позиција, у две јасно одвојене групе: прва са 12, а друга са 4 позиције. Код прве групе варијетети слога на предњој страни карте су истоветни код обе, док у другој свака карта има специфичне варијетете. То указује на два штампања, од који је прво извршено на исти начин као код бр. 7 и 8: исти слог коришћен је за обе карте. По завршетку штампања једне карте замењени су вредносна ознака и напомена на полеђини и настављено штампање друге. Код другог штампања за сваку карту формирана је посебна плоча. Грешке „избушвиног“ и „избушеног“ припадају првом штампању, а 13с другом. Сваки варијетет јавља се на по једној позицији (6,25%).

Сва помоћна издања затворених дописница важила су до укидања.

Каталог српских поштанских марака покрива период од јуна 2006. (независности Србије) до септембра 2014. :

- редовне, пригодне и доплатне марке, као и међународни купони за одговор - потпуна каталогизација са свим релевантним подацима добијеним од Поште „Србија“
- евидентирани су сви специјалитети који су до сада уочени
- прилог – упоредни регистар годишњих издања на српском и енглеском језику
- пун колор, тврд повез, 100 страна, формат А5
- излазак из штампе: октобар 2014.
- цена 15 евра
- каталог је могуће купити у Клубу филателиста у Београду

Контакт email: vladimir.milich@gmail.com

Ричард М. Стивенс / Richard M. Stevens

САОБРАЋАЈНЕ КАРТЕ СРБИЈЕ ИЗ 1873 – 1876

SERBIA POST CARDS OF 1873 – 1876

Прво издање дописних карата Србије из 1873-1876. штампано је у табацима од два примерка; неупотребљени примерци карата још увек се могу наћи у овим паровима. Наведене две позиције у штампарском табакју показују јасну разлику у облику украсног оквира (слика 1), која је одавно регистрована у каталозима. Но, код све три карте мања оштећења и њихове поправке могу да послуже за разликовање најмање три штампања.

Тип I: унутрашње оквирне линије у угловима не улазе у оквир.

Тип II: унутрашње оквирне линије у угловима улазе у оквир до спољне линије.

These cards were printed in sheets of two, using a die producing two major types which have long been recognized in the catalogs (fig. 1). Unused cards can often still be found as these pairs. For all three cards, damages, and apparent repairs to the lettering can be used to distinguish at least three printings.

In Type I the interior frame lines do not penetrate at the corners of the border.

In Type II one interior frame line penetrates at each corner to the exterior of the border.

Сл. 1: Типови оквира

Fig. 1: Types of frame

Осим јасне разлике у типовима оквира, показује се да је битан и облик украсних слова „К” у „КАРТА” и „Ћ” у „САОБРАЋАЈНА”. Оба слова постоје са дугачком или кратком доњом ногом, при чему кратка показује неке мање разлике у дужини (сл. 2а и 2б).

In addition to the two types of frame, the shape of the decorative letters “K” in “КАРТА” and “Ћ” in “САОБРАЋАЈНА” appears to be significant. They both exist with a long or short bottom leg, the other one sometimes showing small differences in length (fig. 2a and

Ове мање разлике биће разматране само тамо где се то чини неопходним

2b). In the following text these small differences will be considered only where it seems to be necessary.

Сл. 2а: Доња нога слова „К“ у „КАРТА“
(лево: дуга; средина: краћа; десно: кратка)

Fig. 2a: Bottom leg of letter “K” in “КАРТА”
(left: long; middle: shorter; right: short)

Сл. 2б: Доња нога слова „Ъ“ у „САОБРАЋАЈНА“
(дуга; краћа; кратка нога)

Fig. 2b: Bottom leg of letter “Ъ” in “САОБРАЋАЈНА”
(left: long; middle: shorter; right: short)

Саобраћајна карта број 1 (1873 – 1876)

Post Card #1 (1873 – 1876)

Тип Ia:

У фусноти недостаје горњи леви део серифа на слову „Н“ у „На“. Слово „в“ у „овој“ је потпуно. Дугачак, делимично прекинут, сериф на „ј“ у „овој“. Прво „а“ у „стављати“ је слабо, без доњег серифа. Прво слово у речи „страни“ је цело. Дугачка доња нога на „К“. Дугачка доња нога на „Ђ“.

На појединим примерцима појављују се тачке испред фусноте (види сл. 4). Оне вероватно потичу од погрешно уложеног „слепог“ материјала (који се користи за

Type Ia:

In footnote missing upper left serif on “Н” in “На”. Letter “в” of “овој” is complete. Long, partly broken serif on “ј” of “овој”. First “а” in “стављати” is weak, without lower serif. First letter of “страни” is complete. Long bottom leg on “К”. Long bottom leg on “Ђ”.

Dots in front of footnote occur on some but not all examples. Those dots probably resulted from improperly inserted “blind” material (used to separate words or position text relative to other

раздвајање речи и позиционирање елемената у слогу). Трагови „слепог“ материјала ређе се појављују и на другим типовима (види сл. 3).

elements). Traces of “blind” material occasionally appear on other cards (fig. 3).

Сл. 3: Отисак „слепог“ материјала (шпис) на карти Ib

Сл. 3: Отисак „слепог“ материјала (шпис) на карти Ib

Тип Ib:

Као Ia осим што је прво слово у „страни“ оштећено (прекинуто) на дну.

Тип Ic:

Као Ib осим што је слово “в” of “овој” отворено (прекинуто) на врху.

Тип Id:

Као Ic осим што је сериф на „ј” у „овој” кратак.

Тип Ie:

Слично типу Id осим што је прво слово „а” у „стављати” јако и са пуним серифом. Кратка доња нога на слову „Ѡ”.

Тип IIa:

Дуга доња нога на „К” у „КАРТА”. Кратка доња нога на „Ѡ”. У фусноти на слову „Н” у „На” недостаје горњи десни сериф.

Тип IIb:

Кратка доња нога на „К” у „КАРТА”. Кратка доња нога на „Ѡ”. У фусноти на првом слову недостаје само десни део горњег десног серифа.

Тип IIc:

Тип Ib:

Same as Ia except that the first letter of “страни” is damaged at bottom.

Тип Ic:

Same as Ib except that letter “в” of “овој” is open at top.

Тип Id:

Same as Ic except for short serif on “ј” of “овој”.

Тип Ie:

Similar to Id except that the first “а” of “стављати” is strong with full lower serif. Short bottom leg on “Ѡ”.

Тип IIa:

Long bottom leg on “к” of “КАРТА”. Short bottom leg on “Ѡ”. Missing upper right serif on “Н” in “На”.

Тип IIb:

Short bottom leg on “к” of “КАРТА”. Short bottom leg on “Ѡ”. The first letter of footnote missing only the right side of upper right serif.

Тип IIc:

Short bottom leg on “к” of

Кратка доња нога на „К“ у „КАРТА“. Кратка доња нога на „Ћ“. У фусноти на првом слову недостаје готово цео горњи део десне ноге. Танак завијутак на слову „љ“ у речи „стављати“, које стога подсећа на слово „л“.

Пажљивије упоређивање типова IIb и IIc сугерише да би они могли бити само јачи и слабији отисак исте плоче. Јачи отисак код типа IIb је јасно видљив на вредносној ознаци.

Type IIId:

Кратка доња нога на „К“. Кратка доња нога на „Ћ“. Првих пет слова у фусноти („На ово“) су јака и потпуна, што указује на њихову замену. Слово „љ“ у „стављати“ је цело, са јасним завијутком. На слову „ј“ у „овој“ делимично недостаје завијутак.

„КАРТА“. Short bottom leg on “k” on “КАРТА”. Short bottom leg on “Ћ”. The first letter of footnote is missing most of the upper right leg. Weak loop on letter “љ” in “стављати”, thus resembling letter “л”.

A closer look at types IIb and IIc suggests that they might be just heavier and lighter printings of the same type. The heavier impression of IIb is clearly visible on imprinted stamp.

Type IIId:

Short bottom leg on “k” on “КАРТА”. Short bottom leg on “Ћ”. The first five letters of footnote (“На ово”) are strong and complete, apparently replaced. Letter “љ” in “стављати” is complete. Lower loop of “ј” of “овој” partly missing.

Сл. 4: Парови Ia + IIa (лево, реконструисано) и Ie + IIId (десно)

Fig. 4: Pairs Ia + IIa (left, reconstructed) and Ie + IIId (right)

Напомена: На претходним илустрацијама положај карактеристичних разлика слога које су превише мале да би се могле адекватно показати означен је стрелицама.

У збирци сам имао:

Само појединачне карте, без парова (штампарских табака): тип Ia и IIa.

Следеће парове (табаке):

IIc + Ib

IIb + Ib

IIb + Ic

IIb + Id

IIId + Ie (овај пар још и са претиском војена пошта).

Закључак

Код главног типа I подтипови а до d јасно показују прогресивно оштећење типографских елемената фусноте током сукцесивних штампања или фаза штампања. Подтип е је коначна фаза у којој су оштећена слова замењена исправним.

М.Р. Вуковић је дошао до сличних закључака, мада се руководио другачијим критеријумима за идентификовање штампања / фаза штампања. Он је анализирао само распоред елемената централног дела карте, односно међусобни положај његових типографских елемената. Резлтати његове анализе приказани су на слици 4. По њему, на раном штампању крст на плашту грба је уперен према завијутку слова „j” у „саобраћајна”,

Note: The arrows indicate the locations of the plate markings in the footnote, which are generally too small to be seen in the illustrations.

In my collection I had:

Only singles, with no pairs: type Ia and type IIa.

The following pairs:

IIc + Ib

IIb + Ib

IIb + Ic

IIb + Id

IIId + Ie (these pairs also with војена пошта overprint)

Conclusions

With main type I subtypes a to d clearly show progressive deterioration of typographic elements of the footnote during successive printings or print stages. Subtype e is final stage.

M. R. Vukovic reached similar conclusions although he had used different criteria for identifying printings/printing stages. He analyzed "layout" of the central part, i.e. relative positions of its typographic elements. Results of his analysis are depicted on fig. 5 He found that in early printing(s) the cross on the shield on PCs with frame in type I points to the loop of letter "j" in "саобраћајна", while in later printings it points to the leg of the same letter. His early

док је код каснијих штампања уперен према нози истог слова. Његово рано штампање/штампања се углавном поклапа са подтипovima Ia,b,c и d, а касније штампање са подтипом Ie.

printing(s) roughly correspond with types Ia,b,c&d, and the late printing with type Ie.

Сл. 5: Општи распоред типографских елемената раног и каснијег штампања по Вуковићу

Fig. 5: General layout of early and late printing(s) according to Vukovic

Вуковић је, међутим, превидео чињеницу да група раних штампања има две подгрупе: Типови Ib, c и d се потпуно уклапају у његове налазе. Крст на круни плашта уперен је према десном делу завијутка слова „J”. Код типа Ia грб је померен 0,2 mm на лево (растојање од вредносне ознаке је 26,6 mm). Крст на круни плашта уперен је према средини завијутка слова „J”. Постоје и неке друге мање разлике. Вуковић тврди да је видео карту у типу Ia употребљену априла 1874, тако да је то вероватно прво штампање. Што се тиче главног типа II, и његови под типови груписани су у три штампања, при чему подтип IIa припада првом, а IIд трећем штампању.

However, Vukovic overlooked the fact that the group of early printings has two subgroups: Types Ib,c&d fully fit into his findings. The cross on the shield points to the right part of the loop of letter “J”. Type Ia has the shield shifted 0.2 mm to the left (distance from imprinted stamp is 26.6 mm). Cross on the shield points to the middle of the loop of letter “J”. There are other small differences as well. Vukovic claimed he had seen PC in Type Ia used in April 1874, so it is probably the first printing. As for the main Type II, its subtypes can also be grouped as three successive printings; subtype IIa being the first, and

Дакле, по мом мишљењу, код дописнице бр. 1 постоје три штампања:

Прво штампање из јула 1873:
Типови Ia + IIa

Друго штампање, вероватно с краја 1874 или почетка 1875:
Типови Ib (који постепено прелази у Ic и на крају у Id) + IIb (који постепено прелази у IIc)

Треће штампање из 1876: типови Ie + IId

IId the last.

So, in my opinion PC #1 had three printings:

First printing from July 1873:
Types Ia + IIa

Second printing, probably from late 1874 or early 1875: Types Ib (gradually deteriorating to Ic then to Id) + IIb/c

Third printing from 1876: Types Ie + IId

Карта са плаћеним одговором, број 2 (1873 – 1881)

Post & Reply Card #2 (1873 – 1881)

Код карата са плаћеним одговором упутни део увек има оквир типа II, а део за одговор оквир типа I. Постоје два јасно различита типа ових карата:

Тип I: упутни део са дугачком ногом слова „K” у „KAPTA” и кратком ногом слова „H”; код дела за одговор реч „одговор” је дуга 21 mm, а слово „H” је са дугом ногом.

Тип Ia:

На упутној карти „n” у „strani” је благо деформисано доле десно.

На карти за одговор је слово „N” у „Na” без оштећења.

Type Ib:

На упутној карти „n” у „strani” је без оштећења.

На карти за одговор је слово „N” у „Na” са зарезом у горњем делу десне ноге.

Type II: упутни део са кратком ногом слова „K” у „KAPTA”; код дела за одговор реч „одговор” је

With the post cards with paid reply, the message card always has the frame in type II while the reply card has it in type I. There are two distinct main types of the post cards with paid reply:

Type I: message card with long leg on “k” in “kapta” and short leg on “h”; answer card with “odgovor” = 21 mm and long leg on “h”.

Type Ia:

Message card: “n” of “strani” is slightly deformed at lower right.

Reply card: “N” of “Na” is undamaged.

Type Ib:

Message card: “n” of “strani” is normal.

Reply card: “N” of “Na” has nick in upper right leg.

Type II: message card with short leg on “K” in “KAPTA”; answer card with “odgovor” = 16 mm and long leg on “K” in “KAPTA”. Both cards

дуга 16 mm а „K” у „КАРТА” је са краћом ногом.

Type IIa:

Упутна карта: Отисак фусноте је слаб. Слово „j” у „овој” је истањено на врху.

Карта за одговор: Отисак фусноте је јак, али је „v” у „стављати” слабо (танко).

Type IIb:

Упутна карта: Отисак фусноте је јак, слово „j” у „овој” једнако дебело.

Карта за одговор: Слаб отисак доњег дела фусноте. Између последње две речи фусноте постоји тачка.

short bottom vertical leg on “K” in “КАРТА”.

Type IIa:

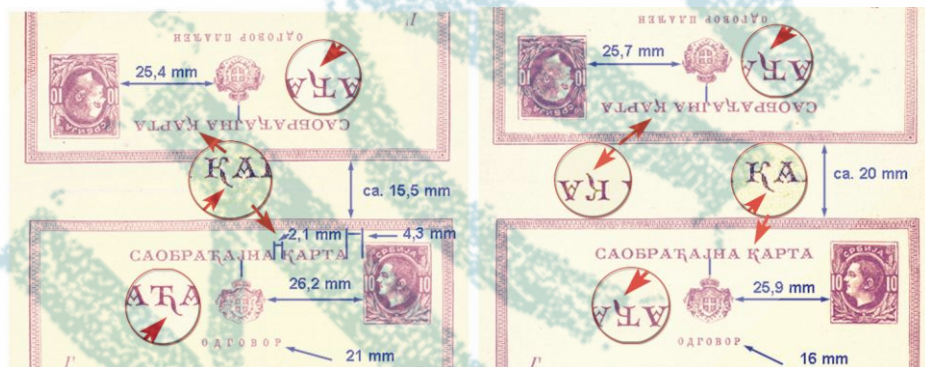
Message card: Printing of footnote appears weak. The “j” of “овој” is thin at the top.

Reply card: Printing of footnote is generally strong, but “v” of “стављати” is weak.

Type IIb:

Message card: Printing of footnote is heavy, with entire stem of “j” of “овој” equal in width.

Reply card: Printing of footnote is weak at bottom. There is a dot between last two words of footnote.

Сл. 6: Карте са плаћеним одговором, тип I (лево) и II (десно)

Fig. 6: Post cards with paid reply, type I (left) and II (right)

Закључак

Разлике између типова I и II су такве природе да несумњиво припадају различитим штампањима, при чему је тип I ранији. Подтипови Ia и Ib могли би бити само резултат различитог притиска примењеног током једног истог штампања (подлагање).

С друге стране,

Conclusions

The differences between Type I and Type II are of such a nature that they apparently belong to different printings, Type I being the first. Subtypes Ia and Ib might just be products of different pressures applied on different stages of one single printing.

On the other hand,

подтипови IIa и IIb разликују се на начин који указује на два штампања. То се чини логичним јер је и ова карта остала у употреби до 1881. Дакле:

- 1) Прво штампање: Тип I (оба подтипа Ia и Ib)
- 2) Друго штампање: Тип IIa
- 3) Треће штампање: Тип IIb

subtypes IIa and IIb differ in a way that suggests two printings. It seems logical considering that this card remained in use until 1881. So:

- 1) First printing: Type I (both subtypes Ia and Ib)
- 2) Second printing: Type IIa
- 3) Third printing: Type IIb

Дописна карта број 3 (1876 – 1881)

Post Card #3 (1876 – 1881)

Оквир типа I

Тип Ia: Дугачка нога на „K“ у „КАРТА“. Кратка нога на „Ћ“. Десно „10“ на вредносној ознаци је нормално.

Тип Ib: Исто, само тачка у „0“ десног „10“.

Тип Ic: Кратка нога на „K“ у „КАРТА“. Кратка нога на „Ћ“ у „САОБРАЋАЈНА“.

Frame type I

Type Ia: Long leg on “K” of “KARTA”. Short leg on “Ћ”. Right “10” is normal.

Type Ib: Same, but dot in “0” of right “10”.

Type Ic: Short leg on “K” of “KARTA”. Short leg on “Ћ” of “САОБРАЋАЈНА”.

Сл. 7: Парови Ia + IIa (лево) и Ic + IIb (десно)

Сл. 7: Парови Ia + IIa (лево) и Ic + IIb (десно)

Оквир типа II

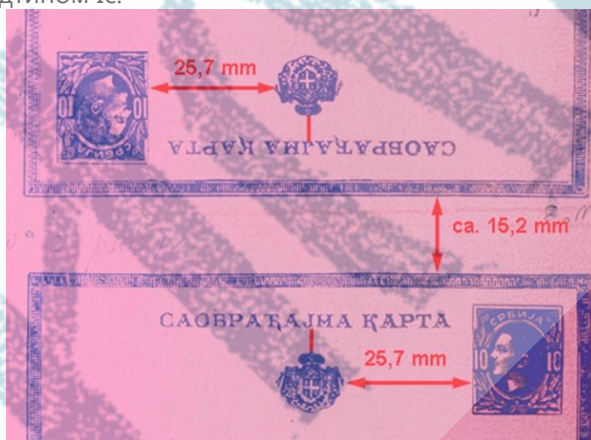
Тип IIa: Кратка нога на „K“ у „КАРТА“. Кратка нога на „Ћ“ у „САОБРАЋАЈНА“. Доња унутрашња оквирна линија је по правилу без испуњености штампарском бојом.

Тип IIIb: Кратка нога на „К“ у „КАРТА“. Кратка нога на „Ћ“ у „САОБРАЋАЈНА“. Доња унутрашња оквирна линија је испуњена штампарском бојом при левом крају и испод речи „ће се“ у фусноти. Мада би ово могло бити само резултат презасићења бојом, та појава чини се карактеристичном за парове са подтипом Ic.

Frame type II

Type IIa: Short leg on "K" of "КАРТА". Short leg on "Ъ" of "САОБРАЋАЈНА". Bottom inner frame line is generally ink-free.

Type IIb: Short leg on "K" of "KARTA". Shorter leg on "Њ" of "САОБРАЋАЈНА". Bottom inner frame line is ink-filled at the left end and below "he ce". This condition may just be over-inking, but seems characteristic of the cards found in pairs with variety Ic.

Сл. 8: Општи распоред типографских елемената код карте бр. 3

Fig. 8: General layout of PC #3

У својој збирци имао сам
парове:

Ia + IIa

Ib + IIa

Ic + IIb

Парови $Ic + IIb$ постоје још и са претиском „војена пошта“.

I had pairs:

Ia + IIa

Ib + IIa

Ic + IIb

Pairs Ic + IIb exist also with
"војена пошта" overprint.

Having in mind that these PCs

Имајући у виду да је и ова карта остала у употреби све до 1881, чини се логичним да су постојала најмање два, ако не и три штампања. Што се тиче општег распореда типографских елемената централног дела карте, он је сталан. размак између оквира у паровима (штампарским табацима) је око 15,5 mm; размак између грба и вредносне ознаке је око 26 mm (оквир типа I) или око 25,5 mm (оквир типа II); крста на плашту грба усмерен је према нози (оквир типа I) или завијутку (оквир типа II) слова „J”.

remained in use until 1881, it seems logical that there were at least two, maybe even three printings. As for the general layout, it is constant. Distance between frames in pairs is ca. 15.5 mm; distance between shield and imprinted stamps is ca. 26 mm (frame Type I) or ca. 25.5 mm (frame Type II); cross on shield is pointing to leg (frame Type I) or loop (frame Type II) of letter “J”.

www.markice.rs

Међународни купон за одговор Предложак Доха – јубиларно издање

Иницијатива редакције Филателистичког гласника Пошти „Србија“

Поштовани,

Редакција Филателистичког гласника, часописа за теорију и праксу филателије, пуном пажњом прати активности Поште „Србија“ на пољу филателије и поштанског саобраћаја уопште. У том смислу, пратимо и активност Светског поштанског савеза и трудимо се да на основу постојећих догађања и актуелности, покренемо одређене иницијативе.

Јубилеј Светског поштанског савеза (1874-2014) биће обележен у свету од стране великог броја поштанских управа. У знак сећања на догађај оснивања Светског поштанског савеза 1874. у Берну, Међународни биро УПУ најавио је пригодно издање купона поводом 140. годишњице УПУ.

На предлошку купона Доха урађена је минимална графичка интервенција која ово издање чини јубиларним (у прилогу овог мејла). Рок за замену овог купона је исти као и основног издања (31. децембар 2017). Купони ће бити у продаји од 9. октобра 2014.

Поштанска управа Краљевине Србије је једна од 22 поште (земље) са историјском улогом оснивача. Због тога мислимо, да не би требало пропустити јединствену прилику да се путем овог издања афирмише тај велики културни и цивилизацијски допринос.

Срдечно,

Редакција часописа Филателистички гласник,
Одговорни уредник Владимир Милић

Жером Бургиња

СРБИ У ФРАНЦУСКОЈ У ТОКУ I СВЕТСКОГ РАТА [3]

Српске војне установе у Француској

Неки аутори указују на касарне у Франшвилу, с почетка 1916, логор који се налазио у предграђу Лиона, у коме је било смештено 2.300 војника изабављених из повлачења. Бројни српски рањеници су смештени у француским болницама. Њихова преписка не носи никакву посебну ознаку (види слику 22).

Три сабирна центра су успостављена од 30. марта 1916, у Оранжу, Линелу и Монтобану (слика 23), сваки у стању да прихвати 200 Срба и 50 сталних француских војника, плус војнике који су на одсуству из Armée d'Orient. Срби шаљу у Солун конвоје опреме и животиње¹. Центри Линел и Монтобан су затворени 20. августа 1916, док је центар у Оранжу затворен 1. априла 1917. и претворен у обичан транзитни логор. Ознака српске мисије је позната у Оранжу

Слика 22. Дописница написана од стране српског рањеника

Figure 22. Postcard written by a Serbian convalescent of the rest home of Les Glycines à la Seyne sur Mer (next to Toulon).

¹ SHD / DAT box n°7N384.

Српска касарна је формирана у Тулону 25. јануара 1916.² "Сви рањени војници, болесни или српски регрути раније евакуисани у Француској на Корзици, након опоравка, били су послати у Тулон и груписани у «petit dépôt de ramassage» (мале сабирне касарне) основане у ту сврху, које ће обезбедити њихово успешно пребацивање на Крф". Ова мера се односи на српске офицере и војнике без одређених обавеза у различитим француским регионима. Ова мала касарна за окупљање била је под контролом тулонског гарнизона. Постојало је у близини неколико болница у које су били смештени Срби.³

Слика 23. Српски војници на карти насталој у Монтобану
Figure 23. Serbian soldiers on a postcard edited in Montauban.

Упркос свом имену "мала", овај касарна је најважнија на француском копну. Њена улога је више пута потврђена у француским архивима. Морала је да прихвати српске офицере упућене на опоравак.⁴ Дана 21. марта 1917, Тулон је једини српски логор који још увек ради, у Француској.⁵

Различите ознаке су репродуковане на следећим сликама (слике од 24 до 27). Такође позната је једна оквирна ознака "Dépôt serbe petit colonial/Toulon".

2 SHD / DAT box n°7N384 and 7N2192, instructions from the War Ministry.

3 SHD / DAT box n°7N384, medical inspection report of the Serbs in France dated 8th April 1916.

4 SHD / DAT box n°7N2196.

5 SHD / DAT box n°7N2192.

DÉPOT MILITAIRE SERBE
DÉPOT MILITAIRE SERBE
DÉPOT MILITAIRE SERBE
TOULON
DÉPOT MILITAIRE SERBE
TOULON
N°

Слика 24 Ознаке српске касарне у Тулону (колекција РС)
Figure 24. Marks of the Serbian depot in Toulon (collection RS).

Г. професор, вајта касарна за Вас и депо у и мајор Војне. Тулузе Вас Бизерте (франц.)
CORRESPONDANCE MILITAIRE
Nom et prénoms du destinataire } Војна мисија, париж. 38. 5. 1917.
Grade ou emploi }
Régiment
Bataillon
Escadron
Compagnie
Batterie
Section
Etat-Major
Les cartes ouvertes écrites par les familles aux militaires et ne contenant que des nouvelles personnelles seront transmises immédiatement.
Les lettres fermées ou contenant d'autres indications que celles qui sont indiquées ci-dessus peuvent subir certains retards.

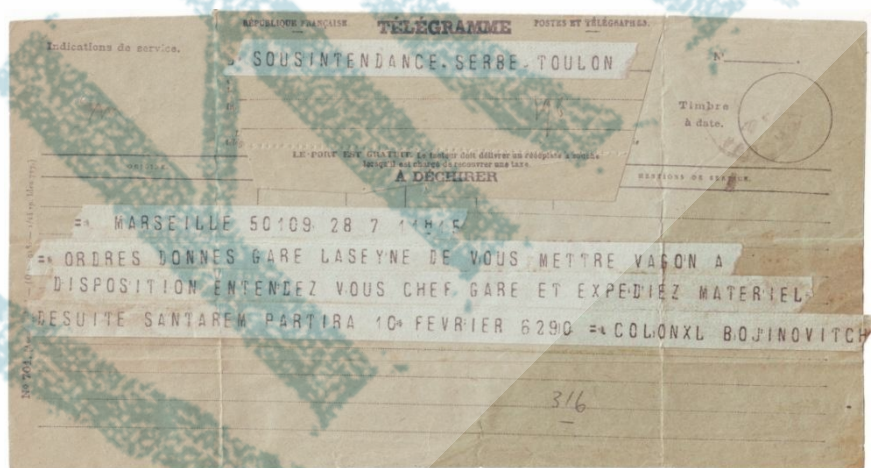
Слика 25. Војна карта из Бизерте, са печатом «Српске војне мисије у Тулону 1916-1917» и прослеђена српској гимназији у Beaulieu sur Mer (колекција РС)

Figure 25. Military card from Bizerte, bearing the mark with coat of arms "Commission militaire serbe à Toulon 1916-1917", and forwarded to the Serbian high school of Beaulieu sur Mer (collection RS).

Слика 26. Разгледница Тулона са атрактивном ознаком "Armée serbe Dépôt de Toulon Le Vaguemestre". Послата за Оранж где се налазио сабирни логор (колекција PC).

Figure 26. Postcard of Toulon bearing the attractive mark "Armée serbe Dépôt de Toulon Le Vaguemestre". It is addressed to Orange where there is a gathering centre (collection RS).

Слика 27 Телеграм из српске касарне у Тулону. Управа за снабдевање српских трупа у Француској је била активна до 1920, вероватно са циљем ликвидације опреме.

Figure 27. Telegram from the Serbian depot of Toulon. The Supply management of the Serbian troops in France is still active in 1920, probably to liquidate the equipment.

Слика 28. Печат « Petit depot de passage Serbe au Havre »
(колекција PC)

Figure 28. Mark of the "Petit depot de passage Serbe au Havre"
(collection RS).

Срби у Француској покушали су да регрутују српску дијаспору широм света. " Petits dépôts de passage serbes " (мала српска транзитна касарна) прихвата Југословене регрутоване у Америци, Аустралији и на Новом Зеланду у три главне француске луке (Авр, Марсеј и Бордо)⁶. Ове касарне су под контролом француске транзитне касарне. Њихов капацитет је за приближно стотину људи. Након прегледа волонтери се шаљу у групама за Бизерту, у логор Надор. Сви трошкови су плаћени од стране француског министарства финансија, у авансној форми, који је српска влада морала касније да надокнади. Печат је познат само за касарну у Авру (слика 28), а

руком адресирано писмо омогућава да се потврди постојање "мале касарне Марсеј" (колекција PC). Позната пошта се шаље у САД, у место порекла добровољаца.

Само два пута срео сам печат који доказује постојање слободне поште " Groupement Serbe au Ripault" (види слику 29). Реч је о једној фабрици експлозива у Монту у близини Тура (долина Лоаре). Нисам био у могућности да пронађем било какве информације о овом објекту.

Писмо је прослеђено у Марсеј на цензуру, јер се тамо налазила једина цензорска комисија која је била у стању да чита српски језик⁷. У Женеви стиже 21. септембра!

Током мојих истраживања на интернету сам пронашао да је национална фабрика експлозива Бержерак (са 10.200 радника у јануару 1917., а око 25.000 у 1918.) имала јединицу српских радника, али нисам успео да нађем било какав печат.

Српска радна снага у Француској, веома значајна после повлачења почетком 1916., се постепено смањивала, како су опорављени људи одлазили у Солун или Бизерту. Ипак, у октобру 1917., српска дивизија у Русији, састављена од југословенских заробљеника, је враћена у Француску након Октобарске револуције у Русији. Више од 12.000 српских војника су привремено смештени у Оранжу неколико месеци.⁸

6 SHD / DAT box n°7N384, secret instruction of the War Ministry dated 20th December 1916

7 Le contrôle postal et télégraphique français pendant la première guerre mondiale (1914-1921) by the author, page 41.

8 SHD / DAT box n°7N2009.

Слика 29. "Groupement serbe au Ripault" (Тур). Препоручено писмо послато 14. августа 1917 - 16. стопе тежине (320 грама означено у горњем левом углу). Могуће је да је у питању заједничко писмо са разгледницама српских поданика послато у окупирану Србију преко Швајцарске

Figure 29. "Groupement serbe au Ripault" (Tours). Registered letter sent on 14th August 1917 of the 16th weight rate (indication 320 grams on the upper left). It may be the collective mail of postcards from Serbian workers to occupied Serbia via Switzerland.

Ратни заробљеници Срба у Француској

Имао сам прилику да купим разгледницу репродуковану на слици 30. Печат касарне ратних заробљеника српске војске ме је заинтригирао. Како је могуће да су Срби, упркос колапсу, били у стању да имају заробљенике?

Поставља се питање да ли су од 16.000 до 17.000 аустријских заробљеника, које су Срби заробили, интернирани у место Асинара на Сардинији. Срби покушавају да их врате назад како би их користили као радну снагу.⁹ Француска прихвата да их премести из Сардиније у Француску. После тога, Срби желе да их пошаљу недалеко од Солуна да раде на домаћем фронту, али Француска није могла тако нешто да подржи, због недостатка расположивих бродова.¹⁰ Генерална управа на крају прихвата да Србима да 6.000 аустријских заробљеника, Југословена, Чеха и Пољака. Постојао је снажан отпор француских служби да их ослободе, јер су коришћени за

⁹ SHD / DAT box n°7N385, coded telegram dated 28th April 1916.

¹⁰ SHD / DAT box n°7N384, notes dated 16th July 1916.

радове у Француској, али прихватају под условом да квалификовани радници остану у Француској. Очигледно је да овај услов није био испуњен, јер је српска управа тврдила да се у априлу 1917 вратило 10.000 заробљеника из Француске.

Слика 30. Печат "Depot de prisonniers de guerre de l'armee Serbe a Toulon" током 1917.

Figure 30. Mark "Depot de prisonniers de guerre de l'armee Serbe a Toulon" during 1917.

Срби такође покушавају да регрутују и међу аустроугарским заробљеницима 457 добровољаца за српску војску. Они треба да буду груписани у касарну за скуп српских трупа у Тулону [то ће у ствари бити логор Carpiagne у близини Марсеја] пре него што су кренули на пароброд "Британија" 12. априла 1917.¹¹ Илустрована разгледница мора да је послата од стране једног од тих људи.

Закључак

Већина избеглица наћи ће своју домовину 1919. Задржали су незаборавану успомену (и велику захвалност Француској) за време проведено у Француској. Споменик захвалности Француској постављен је 1930 у парку у Београду. Рељефи илуструју братство са Француском у току Првог светског рата

¹¹ SHD / DAT box n°7N385, correspondences were exchanged in February and March 1917.

Слика 31 Споменик захвалности Француској. Рељефи десно приказују српске ђаке у француским школама
 Figure 31. Monument of the gratitude to France. The bas-relief reproduced to the right represents the Serbian youth in the French schools.

Библиографија

- The Serbs in France 1916-18, by Richard Steven, in Jugoposta n°32 (1997)
- Српски жачки батаљон, Милан Радовановић, Филателиста 263-264 (Фебруар 2009)
- Serbian military censor marks and labels during the Salonica campaign, by M Vukovic, in London Philatelist volume 86 (1977)
- De l'école à la nation pendant la guerre, by Édouard Petit, F. Alcan publication (Paris 1917)
- La guerre et ses conséquences ethnographiques en France, by J Mathorez, Revue politique et parlementaire (1922)
- La littérature sur la Serbie by Alexis TROUDE, web site of the Serbian embassy in France
- Le Bataillon Universitaire Serbe à Jausiers / Mont-Dauphin pendant la Grande Guerre (1916-1917) by Roger Hournac and Yves Revest, Cahiers de la Vallée publication, [with a remarkable iconography]. and <http://ubaye-en-cartes.e-monsite.com/pages/le-temps-des-guerres/la-jeunesse-serbe-refugiee-en-france-pendant-la-premiere-guerre-mondiale.html>
- Histoire franco-serbe - Des enfants serbes en France pendant la Première Guerre mondiale - Le lycée de Beaulieu-sur-Mer, <http://www.ugmpg.org/genealogie-serbie/HISTOIRE%20FRANCO-SERBE.htm>
- Serbia's Great War 1914-1918, by Andrej Mitrovic, Purdue University Press publication (2007)

Проф. др Милан Радовановић

НЕДОВОЉНО ПОЗНАТИ СРПСКИ ОБРАСЦИ – КАРТЕ ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉНИКЕ

Почетком децембра месеца 1914 године, после битака на Колубари и Суворору, Србија је уз надчовечанске напоре својих војника одбацила Аустријанце изван својих граница уз велики ратни плен и између 50.000 и 70.000 заробљеника (сл. 1).

Сл.1 Француска разгледница која приказује српску коњицу под насловом: "Битке у Мачви 6. децембра 1914 године – Напад српске коњице"
("Bataille de la Matchwa du 6 Decembre 1914 – Charge de la Cavalerie Serbe")

"Аустријанци су унели тифус у Србију". "Рокфелерова комисија за помоћ утврдила је да су аустроугарске трупе извор велике епидемије" – "Око 300.000 људи су у опасности" и "А земља је практично беспомоћна – очекује се избијање колере" је текст на претходној слици.

Аустријски војници, међу којима се прво појавио тифус, умирали су на хиљаде. Са њих је болест прешла на цивилно становништво. Приликом премештања ратних заробљеника из Ваљева у Ниш и даље, епидемија се проширила по целој земљи.

Заробљеничка команда је на почетку појаве пегавог тифуса 15. фебруара 1915 године известила Министарство војске да у Србији има

49.418 ратних заробљеника, а 18 маја 1915, када је већ епидемија била прошла да у Србији има 35.292 ратна заробљеника. После сузбијања пегавог тифуса ратних заробљеника је било 14.216 мање, што се може приписати тифусу.(8)

AUSTRIANS CARRIED TYPHUS TO SERBIA

**Rockefeller Relief Commission
Finds Troops the Source of
the Great Epidemic.**

SAYS 300,000 ARE IN NEED

**And the Country Is Practically
Helpless in the Emergency—
Cholera Outbreak Predicted.**

*Сл.2 Текст из Њујорк Тајмса
("New York Times")
од 26. марта 1915 године.*

О преписци аустроугарских ратних заробљеника у Србији је у нас већ писано. Пионирски рад на том пољу остварио је В.Вишацки који је у више наврата о томе писао (1). У новије време поштом српских ратних заробљеника и улогом Црвеног крста бавио се Беговић (2,3,4). Додатно, и аутор ових редова је објавио резултате својих истраживања из ове области (5, 6).

Сходно наслову—надаље ће бити пажња посвећена мало познатим обрасцима - поштанским картама за ратне заробљенике о којима до сада није писано, па нису ни прецизно описане.

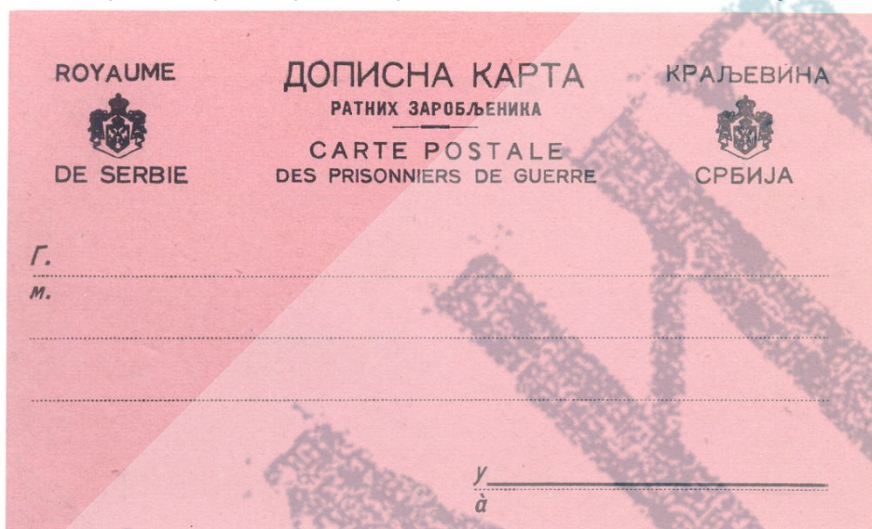
Једини који је до сада о њима писао био је Вуковић М (7):

"Србија дуго није имала посебне обрасце карата за војне заробљенике и цивилне интернирце. Тек у другој половини 1918 године у Солуну су припремане карте за ратне заробљенике. Познате су на белом и једностраном обојеном плавом и црвеном картону. Уз горњу ивицу имају грб и натпис "дописница ратног заробљеника" у црној боји. Приређивачу су ове карте познате искључиво као неупотребљене. Ретко се налазе и вредност им је од 100 поена навише." (Објашњење Вуковића: 1 поен = 1 Еур)

Чињеница је, ипак, да је Србија издала у два наврата обрасце карата за заробљенике: у другој половини 1915 године и "у другој половини 1918 године". С обзиром на постојеће стање недовољног познавања ових образаца, оба издања биће делимично приказана и описана.

Издање из 1915 године

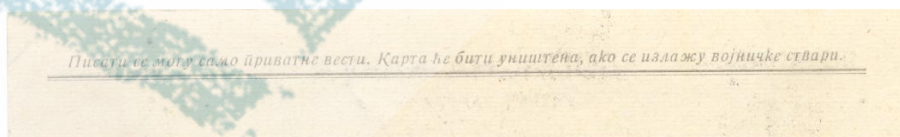
Образац карте за ратне заробљенике из 1915 године дат је на Сл.3

Сл.3 Дописна карта за ратне заробљенике издата непосредно пре инвазије на Србију здружених снага Аустро-Угарске, Немачке и Бугарске

Као што се са слике може уочити образац – карта за заробљенике је двојезична: на српском и француском језику. Са обе стране карте налази се грб Краљевине Србије, а у средини натпис "Дописна карта за ратне заробљенике", одн. "Carte postale des prisonniers de guerre". Димензије карата крећу се у границама од 134X80 до 136X81,5 мм (мерења на само три карте). На карти се налазе четири адресне линије од којих су три горње дужине 120 mm, а доња (двострука) – 52 (пунија) одн. 54 mm.

На полеђини овог обрасца налази се текст "Писати се могу само приватне вести. Карта ће бити уништена ако се излажу војничке ствари." (Сл.4) – текст идентичан истом на полеђини Дописне карте српских ратника издате 1915 године од стране Инспекције пошта српских армија (7, Вуковић, карта бр.8)

Сл.4

Ове карте изгледа да нису стигле да буду употребљене. Употребљивали су их немачке војне снаге, које су, током напада здружених снага Аустро-Угарске, Немачке и Бугарске, када нису имали

довољно својих војних карата или писама. О томе је у нас писано (9), па се неће понављати.

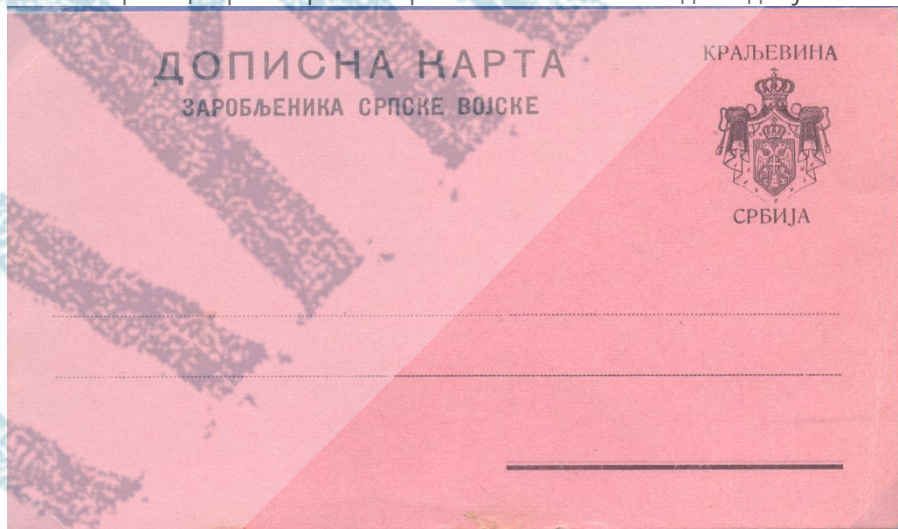
У наставку ће бити приказана само један од ових образаца – карата коришћених од стране немачких војника.

Сл.5 Дописна карта за ратне заробљенике упућена од стране припадника 103. пешадијске дивизије 28.новембра 1915 године из Србије за Хајнинген (Heiningen), Немачка (Љубазношћу др.Х.Дица (Hermann Dietz).

Издање из 1918 године

Образац карте за ратне заробљенике из 1918 године дат је на Сл.6.

Сл. 6 Дописна карта заробљеника српске војске црвене боје

Он се јавља, као што Вуковић наводи, у две боје (Сл.6 и Сл.7). Пре свега нетачан је назив овог обрасца: према Вуковићу назив је ""дописница ратног заробљеника", а треба да буде "Дописна карта заробљеника српске војске". Очигледно је да Вуковић није имао прилике да детаљно прегледа ове обрасце. Са десне страна ова карта – образац има грб Краљевине Србије. Димензије ових образаца – карата су 138x81mm. (мерено само на две карте). Две горње адресне линије су димензија – 121,5 мм, а трећа (доња) - 52 мм. Трећа адресна линија је двострука, при чему је доња линија дебља и износи скоро 1 мм.

Сл.7 Дописна карта заробљеника српске војске плаве боје

Овим су дате основне информације о српским обрасцима – картама за ратне заробљенике.

Литература

- Вишацки В., Пошта ратних заробљеника и цензура, Филателиста, 211, април 1992,
- Беговић В., Заробљеничка пошта, Филателистички гласник, 4, септембар 2013,
- Беговић В., Преписка ратних заробљеника и интернираних лица из Србије посредством Међународног комитета Црвеног крста (2), Филателистички гласник, 5, децембар 2013,
- Беговић В., Преписка ратних заробљеника и интернираних лица из Србије посредством Међународног комитета Црвеног крста (3), Филателистички гласник, 6, март 2014,

- Радовановић М., Die Post der osterreichische Kriegsgefangenen in Serbien 1914-1915, ARGE Feldpost Osterreich-Ungarn, Rundbrief Nr.115, November 2013,
- Радовановић М., Аустроугарски заробљеници – медицинска помоћ Србији у Великом рату (1914-1915), 800 година српске медицине (пети научни скуп), 12-15.6.2014, Београд
- Вуковић М., Каталог целина југословенских земаља, Том И/1: Србија 1873-1921, Београд, 2000
- Ђуковић И., Аустроугарски ратни заробљеници у Србији, ИП Сигнатуре, Београд, 2008,
- Радовановић М., Немачки допринос паду Србије, Филателиста 263/264, 2009

Војислав Беговић

ГОЛИ ОТОК - ЗАДЊА ПОШТА БАКАР

Филателистички гласник

Библиотека - Свеска 1

Тема која је дуго чекала филателистичку обраду.

Студија поштанске преписке лица интернираних по ИБ-у (1949 – 1958).

Поштанска историја као историјски извор првог реда.

Рецензија: Др Срђан Цветковић

Више од 60 поштанских објеката, фотографија и новинских факсимила.

На 64 стране у боји,
у брошираном повезу.

Цена појединачног примерка:

1.000 динара + поштански трошкови.

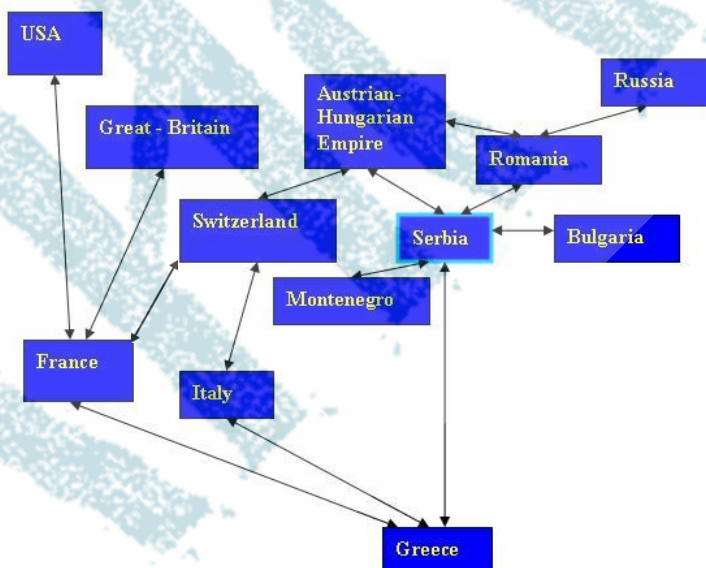
контакт: filatelisticki.glasnik@gmail.com

Војислав Беговић

ПРЕПИСКА РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ИНТЕРНИРАНИХ ЛИЦА ИЗ СРБИЈЕ, ПОСРЕДСТВОМ МЕЂУНАРОДНОГ КОМИТЕТА ЦРВЕНОГ КРСТА [5]

Редослед уласка у Велики рат земаља Централних сила и Алијансе определио је путеве, обим и пренос поштанских пошиљака према свим странама у сукобу. Шематски приказ преноса поштанских пошиљака из Србије (сл. 1) преузет је из њиге проф. др Милана Радовановића "Неми сведоци – Савезници и Срби у Великом рату 1914-1915". Професор Радовановић наводи да су из Србије постојала два кључна поштанска правца: један је ишао преко Грчке, а други преко Румуније.

Са објавом рата од стране Централних сила Румунији (19. августа 1916) и Грчке Централним силама (23. новембра 1916) ови путни правци су постали поштански неоперативни.

Сл. 1

¹ The dates of the various declarations of war were as follows :—

	War declared by Central Powers.	War declared against Central Powers.
Serbia	July 28, 1914	August 9, 1914.
Russia	August 1, 1914	November 3, 1914.
France	August 3, 1914	August 3, 1914.
Belgium	August 4, 1914	April 7, 1917.
Japan	August 27, 1914	August 28, 1914.
England	November 23, 1914	August 4, 1914.
Portugal	March 9, 1916	November 23, 1914.
Rumania	August 29, 1916	August 27, 1916.
Greece		November 23, 1916.
United States		April 6, 1917.
Italy		May 23, 1915.
Italy (with Germany officially)		August 28, 1916.
China		August 14, 1917.
Brazil		October 26, 1917.

There also declared war, Montenegro, San Marino, Panama, Cuba, Siam, Liberia, Guatemala, Nicaragua, Haiti, and Honduras.

Сл. 2 Датуми објаве рата (Извор: *The First World War 1914-1918, Constable and Company Ltd., London 1920*)

Fig. 3 The dates of various declaration of war

II Општење са нашим заробљенима

Образац за адресу:

Jovann Mileticu
vojnika, srpskom zarobljeniku

Nezsider
Internierungslager
Hungrie
Barake N 12. Reg. N 425.

Образац за садржину:

Milan Miletic iz Krfia moli da se izvesti njegov brat Jovan Miletic, da su njegovi na domu svi zdravi i da ga pozdravljaju. Poslao mu je novac i paket s namirnicama. Moli da mu se javi preko Srp. Crv. Ksta u Zenevi i pise je li primio novac i paket.

Сл. 3 За заробљене у Аустроугарској
Fig. 3 The form of address for captured in
Austria-Hungary

Преко Српског Црвеног крста у Женеви најлакше је доћи у везу и општити са нашим заробљеним у Аустроугарској и Бугарској и слати им новац.

Сем тога, пишу "Српске новине", преко Српског Црвеног Крста у Женеви може се писати и за оне заробљене и интерниране наше, за које се не зна где су: да ли у Аустроугарској или у Бугарској.

Ако се за нашег заробљеног зна где је, онда се Српском Црвеном крсту у Женеви пише карта, по следећем образцу:

Сл. 4 1918 Дописна карта Друштва Српског Црвеног крста у Женеви послата српском интернирцу у логор Нежидер. Жигови Бечке цензуре Г.З.Н.Б. и логора Нежидер. Једноредни манипулативни жиг FRANCO DE PORTO.

Грешком означено (P)ус.

Fig. 4 1918 Postcard of Society Serbian Red Cross in Geneva sent to Serbian internees in the camp Nezsider. Markings of Vienna censorship G.Z.N.B. and camp (Lagerpost) Nezsider. Single row manipulative marking FRANCO DE PORTO.

Flagged by mistake (R)ussian.

Образац за адресу:

Croix Rouge Bulgare

Za Jovana Tomica

kaplara 7. puka, 4. bat. 3. cote prvog poziva,
srpskog zarobljenika u Plovdivu

Sofia

Образац за садржину:

Садржина, српски ћирилицом, као и
у горњем образцу или латиницом.

Сл. 5 За заробљене у Бугарској

Fig. 5 The form of address for captured in Bulgaria

У упутству које преносе "Српске новине" каже се да преписку за наше заробљенике у Бугарској треба упућивати на Бугарски Црвени крст у Софији, па тек онда назначити име заробљеника и место где се карта шаље. На исти начин треба слати новац и пакете, а картом им одмах јавити шта је све послато и тражити потврду пријема. Наравно, у пракси су постојала многа одступања. Оно што је била константа јесте обрада пошиљака у Бечкој цензури G.Z.N.B.

Видећемо доста примера, да где год и како год била упућена пошиљка у преписци Срба, увек је долазила у руке Централне Бечке цензуре, где је "прерађивана" (наравно, у шпијунску сврху) настављала временски дуг и несигуран пут до примаоца.

Сл. 6 Цензура у Бечу била је подељена између војних власти у Министарству рата и разних цивилних или политичких власти.

Fig. 6 In Vienna, censorship was divided between the military authorities which was located in the War Ministry, and the various civilian or political authorities.

Сл. 7 1917 Дописна карта послата из Србије ратном зробиљнику заточеном у логору Пловдив (Бугарска). Жигови Бечке цензуре Г.З.Н.Б. и Бугарске цензуре
Fig 7 1917 Postcard sent from Serbia to Serbian prisoner detained at camp Plovdiv (Bulgaria). Markings Vienna censorship G.Z.N.B. and Bulgaria censorship.

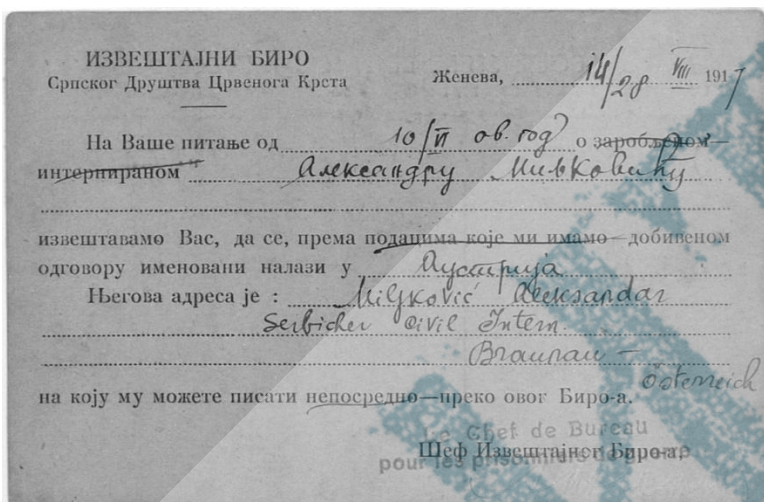
III Општење са нашим у Србији, са нашим заробљеним и интернираним

Ако се не зна где се који заробљеник налази, или да ли је жив или не, онда се преко Српског Црвеног крста у Женеви пише на следеће адресе и пита за дотичног – по приложеним обрасцима:

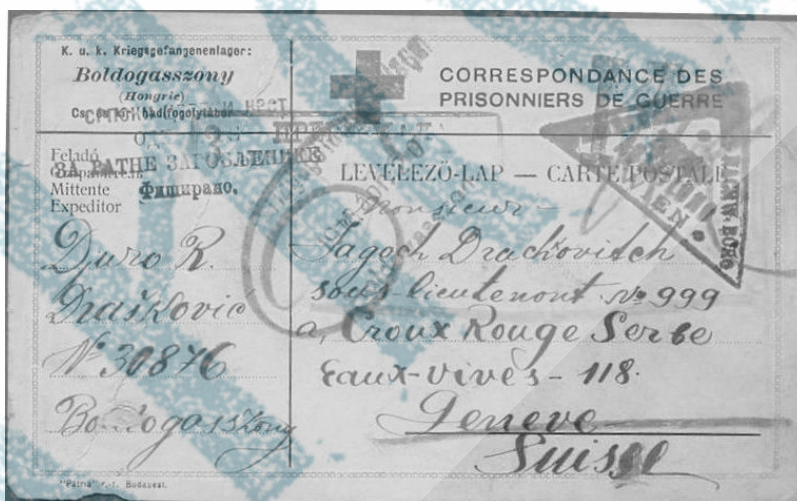
Обрасци за адресу:	
L' Agence des Prisonniers de guerre.	Genève
Croix Rouge Bulgare	Sofia
Obavestajnom Odseku Filijale Austrijskog Crvenog Krsta	Beograd

Сл. 9 1917 Дописна карта Извештајног бироа Српског Друштва
Црвеног крста послата српском војнику на Солунском фронту
Fig. 9 1917 Postcard sent from Reporting Bureau of Serbian
Red Cross Society to Serbian soldier on the Salonika front

Сл. 10 1917. Франшизна поштанска карта (полеђина) Извештајног бироа Српског друштва Црвеног крста у Женеви са обавештењем да се интернирано лице М.А. налази у логору Браунау (Аустрија.)
Fig. 10 1917. Franchise postcard (reverse side) of the Reporting Bureau Serbian Red Cross Societies in Geneva with the notice to the person interned M.A. in the camp Braunau (Austria)

Сл. 11 1918 Дописна карта српског заробљеника у логору Болодогасоњ послата Посредством Српског Црвеног крста у Женеви борцу на Солунском фронту.
Четвороредни манипулативни печат
СРПСКИ ЦРВЕНИ КРСТ / ОДГОВОР / ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉНИКЕ / Фиширано.

Fig. 11 1918 Postcard sent from Serbian prisoner in the camp Bolodogasszony via Serbian Red Cross in Geneva to fighter on the Salonika front. Manipulative seal
СРПСКИ ЦРВЕНИ КРСТ / ОДГОВОР / ЗА РАТНЕ ЗАРОБЉНИКЕ / Фиширано.

1917. Поштанска карта – potvrda o prijemu paketa poslata iz logora Ašah Srpskom Crvenom krstu Ženeva

1917 Postal card - confirmation of receipt of packets sent from the camp Aschach to Serbian Red Cross, Geneva

Израз "фиширано", употребљен у манипулативном печату, потиче од француске речи "franchise" која у поштанској терминологији означава ослобађање од плаћања поштарине. Печат је употребљавала служба Српског Црвеног крста у Женеви, као једна од поштанских карика у дугом ланцу манипулације од пошиљача до примаоца.

Велики број докумената из аустроугарске цензуре сачуван је у Ратном архиву у Бечу и у Војно-историјском архиву у Будимпешти. Између 1916 и 1918, хиљаду цензора, груписаних према језику, прегледало је од осам до десет милиона писама месечно, посветивши посебну пажњу преписци војника и ратних заробљеника са иностранством. Писма која су сматрана безопасним упућивана су нетакнута њиховим примаоцима: пасуси у другима су прецртавани, а нека су чак и конфискована. Уместо педантно преписаних а потом избрисаних пасуса, на пошиљкама писама и дописних карата, цензори су уписивали нов, често дезавуишући текст.

Исецци (фрагментарни преписи) ових писама нуде истраживачима мало поузданих информација о кретању трупа, жртвама, индустријској производњи или летини. С друге стране, они садрже драгоцене информације о свакодневном животу и духу у војсци и народу. Наравно, изражена мишљења су по правилу сувише умерена и одана да би била потпуно искрена, јер су њихови аутори били сасвим свесни да ће њихова писма проћи кроз руке цензора. Али то ни на који начин не умањује информативност материјала. Читањем између редова, могуће је уочити притужбе и вести које су пошиљаоци генијално, али узалудно покушавали да сакрију од цензора.

Проф. др Милан Радовановић

ЋИРИЛИЧНА ЗАРОБЉЕНИЧКА КАРТА

Током одвијања Великог рата, поред аустро-угарских заробљеника, и српски војници су били заробљавани и транспортовани у заробљеничке логоре. Ови логори су били у свим земљама сила Централне осовине: Аустрије, Немачке и Бугарске. И поред тога што се сматра да је један део српских заробљеника био и у Турској, нема материјала са гледишта поштанске историје, који би то и потврдио. О заробљеничкој пошти у нас је писао концизно и систематски само В.Вишацки у више бројева стручног часописа Филателиста, гласила Савеза филателиста Србије. Поред карата за заробљенике Црвеног крста српски заробљеници су користили и аустро-угарске и немачке војничке карте, целине и сл. Историјска грађа указује на тежак и мукотрпан живот српских заробљеника, на болести, нехигијену, слабу исхрану којима су били изложени и на велику смртност наших људи и поред контроле Црвеног крста, као и помоћи које су им слале добротворне организације. Ову суморну слику једна заробљеничка карта (Сл.2) коришћена од стране српског заробљеника из немачког логора Кенигсбрук («Königsbruck») – Сл.1, прилично мења.

Сл. 1 Слика заробљеничког логора у Кенигсбруку. Не левој страни слике види се назив логора "Gefangenenlager/ Königsbrück", а са десне "Haupteingang" (Главни улаз) и "Serbenlager" (Српски логор).

Сл.2 Предња страна заробљеничке карте коришћена од стране српског заробљеника упућена из Кенигсбрука за Жагубицу – део Србије под бугарском окупацијом.

Посматрана предња страна има у горњем делу уобичајен назив за заробљеничке карте – "Kriegsgefangenensendung" ("Заробљеничка пошиљка") и из Немачке је преко Беча (троугласти цензурни жиг "Gemeinsames Zentr. Nachweis Büro / ZENSUR ABTEILUNG / WIEN"), Софије (кружни жиг "ЦЕНЗУРНА КОМИСИЈА / СОФИЈА") и Кучева (бугарски поштански жиг Кучева 22.02.1918) стигла до Жагубице. Поред три парафа цензора (црвене, љубичасте и плаве боје) на карти се налази и правоугаони жиг логора "Kriegsgefangenenlager / Königsbruck / 6 januar 1918"). Оно што је привукло пажњу је остатак текста, који је уместо на немачком језику - на српском и то чак ћирилицом: "Госп.", "Округ", "Пошта" и "Улица". Једино је одредиште - Србија било на немачком : "Serbien".

Још веће изненађење је била полеђина карте (Сл.3) која је била уствари новогодишња честитка на прелазу из 1917 у 1918 годину са текстом исписаним ћириличним писмом, сем полазног места "Königsbruck (Sachsen) / Deutschland".

Надаље се текст на карти неће давати, јер је јасно читљив видљив (сем занемарљиве грешке "рожденство" уместо "рождество".

Сл.3 Полеђина заробљеничке карте

Из наведеног, без улажења у историјску грађу, следи да је, ипак, нашим заробљеницима у Немачкој било нешто лакше у поређењу са условима живота у логорима Аустро-Угарске.

ArGe Jugoslawien & Nf e.V. im BDPh
Die Balkanspezialisten & Posthistoriker inkl. Besetzungsausgaben

Удружење ArGe Jugoslawien обухвата филателију и поштанску историју свих претходних и садашњих држава на простору бивше Југославије. Осим подручја Краљевине и Републике Југославије, заступљена су и подручја аустријске и мађарске поште на поменутом простору, окупације за време Другог светског рата, окупације Босне и Херцеговине, партизанске поште и још много тога.

Часопис Südost-Philatelie излази три пута годишње.

Постаните члан и придружите нам се!

www.arge-jugoslawien.de

Erster Vorsitzender: Dr. Jan Ulrich Clauss, email: clauss@gsi-bonn.de

Контакт особа за Србију: Владимир Милић, email: vladimir.milich@gmail.com

TABLE OF CONTENTS

Editor's preface.....	3
Chronicle.....	4
Organization of Postal and Telegraph services in Montenegro 1870 – 1915 [8]– Milos Jakic	5
Stamps and politics of national representation [2] - doc. dr Vida Zei.....	9
Provisional Issues of Serbian Letter Cards 1903/04 – Miodrag R. Vukovic.....	12
Serbia Post Cards of 1873-1876 - Richard M. Stevens	19
The Serbs in France during the World War I [3]- Jérôme Bourguignat.....	31
Insufficiently Known Serbian Cards for War prisoners - prof. Milan Radovanovic.....	39
WWI POW-mail [5]– Vojislav Begovic.....	45
Cyrillic Card for War prisoners - prof. Milan Radovanovic.....	52

ПРЕТПЛАТА / SUBSCRIPTION

Годишња претплата	1200 дин (4 броја) + поштарина и трошкови паковања
Annual subscription	16 EUR (4 copies)+ postage

ОГЛАШАВАЊЕ / ADVERTISING

Мали огласи / Classified	300 дин/3 EUR
¼ стране / ¼ of the page	500 дин/5 EUR
½ стране / ½ of the page	1000 дин/10 EUR
1 страна / 1 page	1500 дин/15 EUR
Унутрашња страна корица /The inside cover page	2500 дин/25 EUR
Последња страна корица /The outer cover page	5000 дин/50 EUR

TEMPUS ET EUM JUS

SERBIA